

KLYS – Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd

Regional tendensrapport 2024

En konstnärspolitisk översikt över regionala kulturplaner i Sverige
som gäller perioden 2025–2028

KLYS regionala tendensrapport 2024

En konstnärspolitisk översikt över regionala kulturplaner i Sverige som gäller perioden 2025–2028

Inom ramen för KLYS regionala samverkansarbete har KLYS under 2024 lämnat remissyttranden över de fem regionala kulturplaner som remitterades under året, och som börjar gälla från 1 januari 2025. Samtliga planer är fyraåriga och gäller till och med 31 december 2028. Det ska påpekas att Region Halland denna gång har en kulturplan som ingår i en övergripande regional kulturstrategi för perioden 2025-2032. Regionerna listas genomgående i bokstavsordning i denna rapport, vilken baseras på analys av följande dokument:

- Region Gotlands kulturplan 2025-2028
- Hallands kulturplan 2025-2028
- Hallands kulturstrategi 2025-2032
- Region Kalmar län – Kulturplan 2025-2028
- Kulturplan Kronoberg 2025-2028
- Regional kulturplan för Skåne 2025-2028

Denna rapport är en översiktlig sammanställning och analys, som utgår från både KLYS remissyttranden över kulturplanerna och de färdigremitterade, politiskt beslutade slutversionerna av planerna. Avsikten är att undersöka i vilken grad planerna lyfter kultur- och konstnärspolitiska¹ kärnfrågor som är centrala för KLYS; bland annat professionella kulturskapares villkor (som upphovsrätt, avtal och ersättningsnivåer), det regionala samrådsarbetet med professionella kulturskapare och förutsättningarna för regionernas kulturella infrastruktur för professionella kulturskapare.

I KLYS läsning av kulturplanerna undersöks främst de konstnärliga verksamhetsområden som KLYS medlemsorganisationer verkar inom, dvs. ord, ton, bild/form och scen/film. Planernas avsnitt om bland annat hemslöjd, kulturarv/kulturmiljö, arkivverksamhet och biblioteksverksamhet har enbart lästs kursivt och ingår i stort sett inte i denna rapport.

Rapportrubrikerna sammanfattas med beskrivningar av de tendenser vi kan avläsa utifrån de aktuella kulturplanernas sakfrågor och prioriteringar. KLYS vill också jämföra hur de olika regionerna i sina kulturplaner hanterar de konstnärspolitiska sakfrågorna, och även undersöka utvecklingen för vissa sakfrågor genom att jämföra med tidigare års tendenser. Rapporten är sammanställd av KLYS regionalpolitiska strateg i samarbete med företrädare för regionala frågor i KLYS medlemsorganisationer.

Stockholm den 18 februari 2025

Carl Liungman

Regionalpolitisk strateg, KLYS

¹ I denna rapport används genomgående begreppet *konstnärspolitik* i den breda bemärkelsen, dvs. gällande för samtliga konstområden. Konstnärspolitiken är den politik som specifikt hanterar kulturskaparnas villkor och förutsättningarna att vara yrkesverksam inom sitt konstområde, medan *kulturpolitik* som begrepp är generellt övergripande med i första hand ett medborgarperspektiv som bl a hanterar förutsättningarna i stort för tillgången till konst och kultur i samhället. Konstnärspolitiken ingår som en specifik del i den övergripande kulturpolitiken.

Innehåll

1 Övergripande om kulturplanen – sidan 4

1.1 Kulturplanens struktur och innehåll

2 Dialogen med professionella kulturskapare – sidan 6

2.1 Hur beskrivs regionens samråd med professionella kulturskapare?

3 Konstnärspolitiska perspektiv i kulturplanen – sidan 8

3.1 Hur formuleras kulturplanens kulturpolitiska mål och prioriteringar? Vilka är de övergripande konstnärspolitiska perspektiven?

3.2 Vad sägs i kulturplanen om *konstens egenvärde*, *principen om armlängds avstånd*, *konstnärlig frihet*, *yttrandefrihet*, *kulturell mångfald* samt *konstnärlig kvalitet*?

3.3 Hur beskrivs professionella kulturskapares villkor konkret i kulturplanen? Lyfts avtal och ersättningsnivåer för kulturskapare? Lyfts kulturskapares arbetsmiljö? Nämns upphovsrätten och AI? Andra konstnärliga sakfrågor?

3.4 Hur beskrivs insatser för regionens kulturella infrastruktur kopplat till professionella kulturskapare? Exempelvis sådant som konstnårsresidens och kompetensutveckling.

3.5 Vad skrivs i kulturplanen om *kulturella och kreativa branscher* (KKB)?

4 Sammanfattning – sidan 19

4.1 I vilken utsträckning har regionen tagit till sig av KLYS remissyttrande?

4.2 KLYS sammanfattande kommentarer om kulturplanerna samt övergripande tendenser

1 Övergripande om kulturplanen

	<h2>1.1 Kulturplanens struktur och innehåll</h2>
GOTLAND	<p>Helhetsintrycket av Region Gotlands kulturplan för perioden 2025-2028 är trots en del invändningar relativt positivt i KLYS ögon. Kulturplanen med två skilda dokument (ett huvuddokument och en så kallad fördjupningsbilaga) gör att disposition och uppbyggnad blir rörigt för läsaren. Det som kallas ”Bilaga” borde vara en självklar del av en enhetlig regional kulturplan, eftersom all information bör vara sammansatt och framstå som lika relevant för läsaren.</p> <p>Regionen tycks i sin kulturplan blanda ihop det nationella kulturpolitiska självständighetsmålet med deltagandemålet. Det blir bitvis otydligt om det handlar om yrkesverksamma eller amatörer. Professionella kulturskapares villkor, möjligheter och behov hamnar delvis i skuggan av andra perspektiv på kultur. Regionens inriktningar och mål är i alla fall ambitiösa och välformulerade, men sammantaget tror vi att det kan bli svårt att kunna genomföra allt under planperioden. De många målen väcker frågor kring regionens finansieringsmöjligheter och resursfördelning.</p> <p>Det är en tydlig och bra beskrivning av regionens genomförandeprocess i planens avsnitt 5. Avsnittet om begrepp och lagar i bilagan är bra. Men så viktigt att det borde stå med i planen i stället för i en bilaga. Dessutom är några begreppsdefinitioner aningen otydligt formulerade.</p> <p>Generellt: "Utmaningar och önskad förflyttning" är en bra, handlingsinriktad rubrik i planen.</p>
HALLAND	<p>Övergripande finns det mycket gott att säga om Region Hallands kulturplan för 2025-2028 samt kulturstrategi för 2025-2032. Regionens och dess kommuners framåtblickande tvärpolitiska och konstnärspolitiska perspektiv väcker intresse. Det finns ett driv i upplägget, språket och textinnehållet, liksom att det lyser fram en kultur- och konstnärspolitiskt hög kompetens från kulturförvaltningens sida. Dock skulle det generellt ha varit önskvärt med en större tydlighet och mer välstrukturerad konkretion när det gäller kulturplanens mål och syfte. Faktaspäckade, redovisande avsnitt tenderar att bli röriga i sak. Delar av kulturplanen är allmänt hållna och utvecklingsförslagen ofta svepande till sin karaktär. Det borde ha formulerats tydligare om vad regionen ska göra konkret under planperioden, och vilken prioriteringsordning som ska gälla för insatser och resursfördelning till dessa. Det är mycket information om olika kulturverksamheter; textavsnitt som till delar kunde passa bättre som informativa bilagor till en plan. KLYS ser trots allt högst positivt på att Region Halland med både strategin och planen framvisar en stark konstnärspolitisk insikt och ambition genom att dels lyfta fram kulturskaparnas villkor på många ställen och som en huvudprioritering, dels relativt utförligt gå igenom de olika konstområdenas verksamheter och sätta ljuset på kulturskaparna i sammanhangen.</p>
KALMAR LÄN	<p>I KLYS ögon är Region Kalmar läns nya kulturplan för perioden 2025-2028 till största delen mycket utförlig och välskriven, och med en stark konstnärspolitisk ambition. Dock blir det bitvis lite väl ”pratigt” kring kulturbegreppet och kulturens värde och plats i samhället i stort. Vi finner det emellertid värdefullt med den pedagogiska tonen i planen, och hur regionen redovisar en lättfattlig bild av vad en kulturplan och dess syfte är. Inledningen har en god ansats där vi särskilt uppskattar att de olika begreppen förklaras. Kulturella och kreativa branscher ges stort utrymme, och här synliggörs kulturskaparnas viktiga roll. Planens redogörelse för lagar och riktlinjer på kulturområdet är tacksamt informativt för läsaren.</p>
KRONOBERG	<p>KLYS ser positivt på Region Kronobergs revidering av sin kulturplan för perioden 2025-2028. Den är tydligt framåtsyftande, välskriven och sakligt sett mycket föredömlig i innehållet. Emellertid kunde det generellt varit mer konkretion i planen. Texten är ofta väldigt allmänt hållen, även i utvecklingsförslagen. Vi hyser en viss tveksamhet inför upplägget med två skilda dokument (Nulägesbeskrivning resp. ”remissversion kulturplan”), eftersom det inte blir helt lätt för läsaren att orientera sig i sakfrågorna. Vi reagerar även på tonen i texten – det blir aningen oklart vem regionen vänder sig till med dessa två dokument. Den del som kallas kulturplan presenterar en pedagogiskt skriven del som ägnar mycket utrymme åt att redogöra för</p>

	<p>kultursamverkansmodellen i sig, vilket väcker frågor om regionens avsikter med en så grundlig genomgång av kulturpolitiska mekanismer – särskilt då modellen i sig nu är så pass etablerad efter relativt många år.</p> <p>KLYS vill ändå understryka att vi sätter stort värde på att Kronoberg med denna kulturplan framvisar en stark konstnärspolitisk ambition och lyfter kulturskaparnas villkor tydligt, samt relativt utförligt går igenom de olika konstområdenas förutsättningar och utvecklingsmöjligheter i regionen.</p> <p>Det är informativt skrivet om och hur dokumentet är tänkt att kopplas till årliga handlingsplaner. Däremot kunde det förklaras bättre om hur de olika verksamhetsområdena som planen är tänkt att hantera kan skilja sig åt när det gäller handlingsplanerna, och i vilken grad yrkesverksamma kulturskapare ska kunna ha insyn i framtagande och formuleringar av årliga planer.</p>
SKÅNE	<p>KLYS har över lag ett positivt intryck av Region Skånes kulturplan för 2025-2028, som dock är förhållandevis kortfattad. Vi välkomnar regionens generellt ambitiösa anslag gällande samverkan i kulturlivet, demokrati, yttrandefrihet, konstnärlig frihet, utveckling av kulturell infrastruktur och kulturskapares arbetsvillkor.</p> <p>Regionen skriver att den ”vill stärka samverkan på bred front, inte bara utifrån hur de statliga medlen fördelas. Därför lyfter kulturplanen hela det regionala kulturpolitiska uppdraget.” I KLYS ögon gör denna breda ansats att den verksamhet som regionen ansvarar för, och som ges stöd via kultursamverkansmodellen, till delar hamnar i skymundan och att kulturplanen känns relativt svepande och otydlig för vissa konstområden. Den här planen blir mer av ett välformulerat visionsdokument än en plan i ordets rätta bemärkelse. Inledningsvis sätts Skånes kulturplan i en kontext som en del av den regionala utvecklingsstrategin, men KLYS saknar att planen lika tydligt i sakfrågorna relaterar till regionens kulturliv och kulturverksamheter.</p> <p>Region Skånes kulturplan har ett upplägg med en disposition för verksamhetsområden som skiljer sig från den gängse normen för regionala kulturplaner, vilket i viss mån försvårar läsningen av planen. Under rubriken <i>Verksamhetsområden</i> redogörs för både kultursamverkansmodellens förordnings konkreta verksamhetsområden och sådant som är, eller borde vara, kulturpolitiskt övergripande avsnitt för alla områden, som till exempel <i>Kultur och hälsa</i> och <i>Kulturella och kreativa branscher</i>. Det hade varit bättre att separat från verksamhetsområdena formulera vissa ämnen som de övergripande ämnen de är; dvs. ett slags utgångspunkter för regionens arbete i stort, och redogöra för verksamhetsområdena i kultursamverkansmodellens förordning i en följd i planen.</p>
TENDENSER FRÅGA 1.1	<p>Tendensen med kortare och mer strategiskt inriktade regionala kulturplaner, som vi sett de senaste åren, fortsätter. Det är tydligt att mallen för dessa planer har satt sig och att likriktningen därmed är större, även om vi ser att vissa regioner sticker ut formmässigt och i upplägget av innehåll. Trenden är att regionerna i sina fleråriga kulturplaners sakinnehåll frångår det konkreta och hemfaller åt ett generellt mer visionärt och svepande tonfall i planerna.</p> <p>Liksom många av de senaste årens undersökta kulturplaner uppvisar årets planer dock ett generellt större konstnärspolitiskt fokus än för bara några år sedan. Kulturförvaltningarna framvisar en god kompetens i frågor kring bland annat konstens egenvärde, konstnärlig frihet och armlängds avståndsprincipen. Yttrandefrihet och demokratiaspekter på kultur framhålls mera. Främjande av de professionella kulturskaparnas villkor lyfts fram separat i planerna i högre grad och även mer konkret kopplat till den regionala kulturutvecklingen och kulturella och kreativa branscher. Det sistnämnda får väsentligt större textutrymme än förr.</p>

2 Dialogen med professionella kulturskapare

	<p>2.1 Hur beskrivs regionens samråd med professionella kulturskapare?</p>
<p>GOTLAND</p>	<p>Det är positivt hur regionen i bilagan till sin kulturplan i ett eget avsnitt ("Kulturplanens framtagande") redogör för dialogarbetet som ligger till grund för framtagande av planen, liksom hur det förklaras en del om vikten av uppföljande dialoger om planen och strategin.</p> <p>KLYS sätter stort värde på att Region Gotland sedan länge har en formaliserad konstområdesövergripande referensgrupp för professionella kulturskapare som representerar sina konstområden. Det borde dock ha tydliggjorts bättre i planen hur denna grupp arbetar i relation till regionen och vilka sakfrågor som gruppen främst hanterar gällande framtagandet av kulturplanen.</p>
<p>HALLAND</p>	<p>Det är positivt hur regionen i sin kulturplan i ett eget avsnitt ("Strukturer för samverkan") redogör för dialogarbetet som ligger till grund för framtagande av planen, liksom hur det förklaras en del om vikten av uppföljande dialoger om planen och strategin.</p> <p>KLYS sätter stort värde på att Region Halland sedan flera år har ett formaliserat konstområdesövergripande kulturskaparråd med yrkesverksamma kulturskapare som representerar sina konstområden. Och det är tydligt för läsaren hur detta lyfts fram väl i ett eget avsnitt med rubriken "Samverkan med yrkesverksamma kulturskapare".</p> <p>Vi välkomnar att regionen planerar att utveckla ett forum för kontinuerlig dialog och samråd med civilsamhällets kulturorganisationer, och förutsätter att en sådan ny samrådsgrupp kommer att samverka med det befintliga kulturskaparrådet, eftersom den kulturella infrastrukturen och arbetsmarknaden för kultur i regioner och kommuner bygger på just samverkan mellan kulturskapare, föreningsliv och institutioner.</p>
<p>KALMAR LÄN</p>	<p>KLYS finner det högst positivt hur Region Kalmar län i sin plan på ett tydligt sätt redogör för dialogarbetet som ligger till grund för framtagandet av planen, liksom hur det förklaras en del om uppföljningen av planen. Det är föredömligt hur regionen framhåller dialog med kulturskapare så här tydligt i ett avsnitt om Kulturella och kreativa branscher, där det betonas att kulturskapare ska kunna bo och verka i länet:</p> <p>"Ytterligare satsningar behöver göras och dessa bör göras efter samråd med det professionella kulturlivet, bland annat genom dialoger med det kulturskaparsamråd som initierats av Region Kalmar län."</p> <p>Vi välkomnar att regionen har inrättat ett sådant här formellt konstområdesövergripande kulturskaparråd, men skulle önska en tydligare löpande kommunikation med KLYS när det gäller vilka personer som väljs ut att sitta i samrådet, samt på vilka grunder/mandat de deltar och representerar sina respektive konstområden. Flera andra regioner i landet med liknande samrådsarbete har löpande avstämningar med KLYS och våra medlemsorganisationer om samrådsarbetet och samrådsdeltagarnas representativitet.</p>
<p>KRONOBERG</p>	<p>Det är positivt hur Region Kronoberg i sin plan redogör för dialogarbetet som ligger till grund för framtagandet av planen, liksom hur det förklaras en del om vikten av dialoger i uppföljningar av planen. I planen framhålls att man under planperioden "stärker och breddar dialog- och samverkansformer med professionella kulturskapare för att öka likvärdigheten mellan konstområdena i Region Kronobergs kulturskapardialoger".</p> <p>KLYS ser gärna att Region Kronoberg på sikt väljer att inrätta ett formellt konstområdesövergripande kulturskaparråd med yrkesverksamma kulturskapare som representerar sina konstområden.</p>

<p>SKÅNE</p>	<p>Region Skåne skriver i planen att: "Kulturplanen är en aktualisering av föregående kulturplan och är framtagen i samverkan och samråd med Skånes kommuner, kulturliv och civilsamhälle [...]". Vidare hävdar regionen att: "Några av kulturplanens verksamhetsområden är definierade av Region Skåne i dialog med kommunerna och kulturlivet."</p> <p>I samma avsnitt står det också: "Region Skånes roll är att genom finansiellt stöd, samverkan och dialog med nyckelaktörer stärka konstens och kulturens ställning i hela Skåne [...]"</p> <p>KLYS välkomnar att dialogarbete och samverkan framhålls i dessa skrivningar i dokumentet, men ställer sig frågande till planens brist på ytterligare redovisning av det dialogarbete som planen grundar sig på.</p> <p>Eftersom Region Skåne har pausat sin särskilda konstområdesövergripande regionala referensgrupp för kulturskapare undrar vi i vilken grad de professionella kulturskaparna inom samtliga konstområden har fått komma till tals inför framtagandet av planen. Det går inte att utläsa om konstområdena och de i Skåne yrkesverksamma kulturskaparna har behandlats jämbördigt i regionens dialogarbete. KLYS efterlyser åtminstone i fotnoter eller i någon bilaga till planen redovisningar av dialogarbetet. Och allra helst ser vi att Region Skåne snarast återinrättar ett formaliserat konstområdesövergripande och löpande aktivt samråd med kulturskapare.</p>
<p>TENDENSER FRÅGA 2.1</p>	<p>En tendens är att regionerna tycks bli generellt mer transparenta, utförligare och noggrannare med att i sina kulturplaner redogöra för dialogarbetet i stort, samt för dialogen med professionella kulturskapare som görs inför såväl framtagande som uppföljning av kulturplanen.</p> <p>Enligt gällande förordning² för kultursamverkansmodellen ska regionerna inför framtagandet av sina kulturplaner samråda med bland annat det professionella kulturlivet. KLYS ser helst att alla regioner inrättar ett formaliserat konstområdesövergripande samråd med kulturskapare som löpande kan vara aktivt både i framtagandet och i de årliga uppföljningarna av kulturplanerna. Som stöd för inrättande av dessa samråd hänvisas till KLYS samrådsguide³, som anger hur samråden bör se ut enligt KLYS.</p> <p>Av årets fem undersökta regioner är det Gotland, Halland och Kalmar län som har dialogprocesser med professionella kulturskapare enligt KLYS konstområdesövergripande modell⁴. Region Skåne har sedan något år tillbaka pausat sin så kallade referensgrupp för det fria kulturlivet. Kronoberg har inte heller ett särskilt konstområdesövergripande samråd, men aviserar att regionen vill reformera sitt dialogarbete och gärna har en dialog med KLYS om detta.</p>

² I § 7 i Förordning (2010:2012) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet står det: "Landstinget ansvarar för att den regionala kulturplanen utarbetas i samverkan med länets kommuner och efter samråd med länets professionella kulturliv och det civila samhället."

³ KLYS samrådsguide finns att ladda ner via denna länk: <https://klys.se/regional-kulturpolitik/>

⁴ Regioner har en rad olika arbetsformer för att samråda med kulturlivets aktörer; bl a stormöten, konstområdesspecifika möten och konstområdesövergripande möten, vilket är det som KLYS förespråkar. Ungefär hälften av de tjugo regioner som ingår i samverkansmodellen har den här sortens formaliserade samråd med referensgrupper eller s k kulturskaparråd, främst med representanter från KLYS medlemsorganisationer inom olika konstarter. De konstområdesövergripande samrådsmötena arvoderas av förvaltningarna enligt KLYS arvodesrekommendationer. Mötena hålls på de regionala kulturförvaltningarna generellt sett 1-3 ggr/år. KLYS har tagit fram en s k samrådsguide för kulturskapare och kulturförvaltningar m fl med övergripande riktlinjer för samrådsarbetet med det professionella kulturlivet.

3 Konstnärspolitiska perspektiv i kulturplanen

	<p>3.1 Hur formuleras kulturplanens kulturpolitiska mål och prioriteringar? Vilka är de övergripande konstnärspolitiska perspektiven?</p>
<p>GOTLAND</p>	<p>Region Gotlands kulturplan för 2025-2028 framhåller tre huvudinriktningar som omfattar tio mål som ska utveckla kulturen på Gotland. Målen ligger i linje med den regionala utvecklingsstrategin <i>Vårt Gotland 2040</i> och de nationella kulturpolitiska målen.</p> <p>Region Gotlands tio mål för planperioden:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Strukturellt svaga områden stärks. 2. Fler verksamhetsanpassade lokaler är tillgängliga. 3. Stärkta förutsättningar för konstnärligt skapande, hög kvalitet och professionell utveckling. 4. Fler barn, unga och unga vuxna på Gotland deltar i och skapar kultur. 5. Nya grupper nås av och engageras i kulturlivet. 6. Medskapande arbetssätt är etablerade. 7. Kulturens roll för demokratiutveckling stärks. 8. Ett strategiskt arbete inom gestaltad livsmiljö etableras. 9. Företag inom kulturella och kreativa branscher har goda möjligheter att utvecklas. 10. Kulturen bidrar till miljömässigt hållbar samhällsutveckling. <p>Regionens inriktningar och mål är ambitiösa och välformulerade, men som läsare får man en känsla av att allt möjligt ska med, dvs. att det hela gränsar till överambitiöst och i praktiken svårt att genomföra allt under planperioden. De många målen väcker också frågor om finansieringen och vilken resursfördelning som måste göras. Vad får eventuellt stryka på foten och vad kommer med säkerhet att genomföras?</p> <p>Bra att regionen i avsnittet "Vision och inriktningar" i inriktning 1 kopplar ett "Starkt och obundet kulturliv med hög kvalitet" till det konkreta behovet av ändamålsenliga lokaler.</p> <p>Mål 1: Bra att regionen pekar ut och prioriterar att sträva efter att strukturellt svaga områden ska stärkas.</p> <p>Mål 3: KLYS välkomnar detta mål om stärkta förutsättningar för konstnärligt skapande, hög kvalitet och professionell utveckling. Regionen sätter ljuset på yrkesverksamma kulturskapare på många ställen i planen. Främjande av kulturskapares villkor lyfts fram som något viktigt för kulturlivet i stort. Detta är mycket bra. Men regionen tycks blanda ihop självständighetsmålet och deltagandemålet på ett lite olyckligt sätt. Det är ibland otydligt om det som skrivs handlar om yrkesverksamma eller amatörer. Professionella kulturskapares villkor, möjligheter och behov riskerar att överskuggas av mer allmänna hobby- och medborgarperspektiv på kultur.</p> <p>Mål 4: Bra att regionen nämner fler möjligheter till kulturaktiviteter inom förskola och gymnasiet (trots att de inte är obligatoriska).</p>
<p>HALLAND</p>	<p>Hallands kulturstrategi och Hallands kulturplan uppvisar en god medvetenhet hos regionen om konstnärspolitiska perspektiv bland de tre övergripande strategiska utvecklingsområdena med deras två prioriteringar vardera. I kulturplanen kompletteras dessutom mål och prioriteringar med ett antal mer konkreta insatser.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ett fritt konst- och kulturliv: <ul style="list-style-type: none"> - Konstnärligt skapande med yttrandefriheten som grund. - Halland i världen och världen i Halland. 2. Engagerande kulturliv för alla: <ul style="list-style-type: none"> - Kultur av, med och för barn och unga. - Breddat och inkluderande deltagande. 3. Kultur som samhällskraft: <ul style="list-style-type: none"> - Kulturdriven samhällsutveckling. - Hallands händelserika historia.

	<p>Region Halland är i sin plan generellt välformulerad om kulturskapares villkor, men faktiskt främst med stora penseldrag och inte särskilt specificerande beskrivet om olika sorters avtal och ersättningar. Vi saknar mer konkreta redogörelser för vad kulturskapares ekonomiska villkor handlar om i sak inom olika konstområden.</p>
<p>KALMAR LÄN</p>	<p>KLYS välkomnar Region Kalmar läns uttalade övergripande ambition om att stärka kulturskapares villkor. Regionens kulturplan lyfter särskilt fram fyra kulturpolitiska prioriteringar som ska utvecklas och där arbetet förutsätter en bredd i samverkan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kultur i hela länet med bredd och spets • Barns rätt till kultur • Stärka kulturskaparnas villkor • Främja kulturens roll för regional hållbar samhällsutveckling <p>Med ”kultur i hela länet med bredd och spets” menas bland annat att det är viktigt att de regionala kulturverksamheterna på olika sätt tillgängliggör sitt utbud. Det ska erbjudas ett professionellt och varierat utbud som gör det möjligt för länsborna att både ta del av och utöva eget skapande inom det lokala kulturlivet.</p>
<p>KRONOBERG</p>	<p>Kronobergs kulturplan innehåller många positivt laddade formuleringar som till exempel: ”Region Kronobergs vision är ett gott liv i ett livskraftigt Kronoberg. Det ska vara attraktivt att bo, arbeta och leva här. Kultur och bildning bidrar till visionen genom att skapa ett dynamiskt, öppet och demokratiskt Kronoberg.”</p> <p>Regionen utgår i sin kulturplan pedagogiskt klart och tydligt från de formuleringar som ligger till grund för kultursamverkansmodellen och de nationella kulturpolitiska målen. Bland annat konstaterar regionen att: ”Kulturplan Kronoberg 2025-2028 tar sin utgångspunkt i de nationella mål som riksdagen beslutat om; kulturpolitikens <i>självständighetsmål</i>, <i>deltagandemål</i> och <i>samhällsmål</i>.” För att uppnå dessa långsiktiga mål har Region Kronoberg fastställt sex stycken prioriteringar för planperioden.</p> <p>KLYS ser mycket positivt på att kulturskaparnas villkor lyfts fram bland planperiodens prioriteringar, men vi ställer oss frågande till vem som i praktiken ska ta huvud- respektive delansvar för att goda förutsättningar skapas.</p> <p>Kronobergs kulturplan visar på väldigt goda konstnärspolitiska ambitioner. Kulturskapares villkor framhävs tydligare än i många andra regioners planer. Det är kompetent skrivet om att kulturskapare behöver skäliga villkor för att kunna verka professionellt. Region Kronoberg har en förståelse för att ett livskraftigt kulturliv bygger på att kulturskapare kan utveckla sina konstnärskap och verka under rimliga arbetsvillkor, samt att många kulturskapare är egenföretagare och en del av det lokala och regionala näringslivet. Vi hade dock gärna sett än mer konkreta skrivningar i planen om vad regionen avser att göra i sak när det gäller den fria konsten/den konstnärliga friheten, till exempel möjligheten för kulturskapare i det fria kulturlivet att skapa egna regionala projekt via projektbidrag. Regionen skulle i sin plan behöva visa mer på förståelse för hur kulturskapares yrkesvägar kan stimuleras, som exempelvis att gå på folkhögskola till att jobba på institution.</p>
<p>SKÅNE</p>	<p>Region Skånes kulturplan vilar på tre bärande principer som är utgångspunkter för hela det regionala kulturpolitiska uppdraget: kulturens egenvärde, kulturens demokratiska grund och kulturens kraft i samhällsbygget. Tillsammans med de regionala och nationella kulturpolitiska målen utgör principerna ett fundament för det långsiktiga utvecklingsarbetet i Skåne. KLYS finner det utmärkt att regionen lyfter fram dessa principer tidigt i kulturplanen och att det tydligt står att principen om armlängds avstånd ska upprätthållas.</p> <p>Regional kulturplan för Skåne 2025-2028 pekar ut fyra prioriterade utvecklingsområden och påpekar att ”syftet med de tvärgående utvecklingsområdena är att främja ökad samverkan för att möta ett alltmer komplext och diversifierat samhälle”. Områdena har rubrikerna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Konstnärligt skapande • Delaktighet och medskapande

	<ul style="list-style-type: none"> • Kulturens rum och platser • Barns och ungas rätt till kultur <p>KLYS ser mycket positivt på att Region Skåne i sin plan framhåller vikten av god tillgång till fysisk infrastruktur med en bredd av lokaler som en viktig förutsättning i det konstnärliga skapandet. Målet att förbättra villkoren för konstnärligt skapande för alla oavsett funktionsförmåga välkomnas varmt.</p> <p>Region Skånes kulturplan visar på mycket goda konstnärspolitiska ambitioner genom att lyfta det konstnärliga skapandet som ett särskilt utvecklingsområde. I avsnittet framhålls vikten av att skapa utrymme för professionella kulturskapare att etablera sig och möjligheten till produktion i hela Skåne. Det finns en förståelse för att kulturskapare behöver adekvata ekonomiska och sociala villkor för att kunna verka professionellt:</p> <p>”Region Skåne ska vara en förebild genom att ge goda förutsättningar för professionellt konstnärligt skapande. [...] Fria och självständiga konstnärer och kulturskapare från alla delar av samhället är en förutsättning för ett demokratiskt kulturliv”.</p> <p>I avsnittet betonas bland annat att det behövs tillgång till fysisk infrastruktur i form av till exempel utställningslokaler, ateljéer, kollektivverkstäder, med mera. I samma avsnitts sista stycke skriver regionen:</p> <p>”Genom att stärka kulturskaparnas villkor skapas förutsättningar för konstnärlig frihet och kvalitet. [...] Som offentlig aktör verkar Region Skåne för att rekommenderade ersättningar och arvoden till konstnärer och kulturutövare följs och bidrar till att konstnärer och kulturutövare får tillgång till aktuell kunskap inom området upphovsrätt.”</p>
<p>TENDENSER FRÅGA 3.1</p>	<p>Det märks att de flesta kulturplanerna har blivit mer översiktliga och strategiskt upplagda på senare år. Grundstrukturerna för innehållet utgår från de nationella kulturpolitiska målen; självständighetsmålet, delaktighetsmålet och samhällsmålet. Begreppet ”kulturell infrastruktur” förekommer ordagrant ofta i planerna nuförtiden och kulturskaparna nämns i mycket högre grad än förr i olika avsnitt lite varstans i planerna. I kulturplanernas förord och introduktioner påtalas mer än förr att kulturskaparna har en viktig roll i regionens kulturliv.</p> <p>Liksom de tendenser vi sett i de senaste årens undersökta kulturplaner ser vi även bland årets planer att regionerna har ett generellt starkare konstnärspolitiskt anslag; att planerna mer konkret i egna avsnitt lyfter de professionella kulturskaparnas villkor, armlängds avståndsprincipen, konstnärlig frihet m m som särskilda prioriterade områden bland övergripande kulturpolitiska mål, strategier och utvecklingsområden (se vidare i avsnitt 3.2 nedan). Men en paradox i detta ökade konstnärspolitiska innehåll i planerna är att regionerna tenderar att utelämna skrivningar om olika sorters avtal och ersättningar till kulturskapare. Exempelvis togs MU-avtalet inom bild- och formområdet förr om åren upp som regel i kulturplanerna – det görs inte alltid idag.</p>

	<p>3.2 Vad sägs i kulturplanen om konstens egenvärde, principen om armlängds avstånd, konstnärlig frihet, yttrandefrihet, kulturell mångfald samt konstnärlig kvalitet?</p>
<p>GOTLAND</p>	<p>Begreppet <i>kulturens egenvärde</i> understryks i Gotlands kulturplan, dock bara i en enda skrivning i ett avsnitt. Begreppet <i>konstnärlig frihet</i> lyfts i kulturplanen kopplat till regionens vision och inriktning 1: ”Den konstnärliga friheten respekteras och värnas, bland annat genom principen om armlängds avstånd.” Regionen skriver vidare: ”Att slå vakt om konstens frihet och kulturskaparnas självständighet är en grundförutsättning för kulturens utveckling.” <i>Yttrandefriheten</i> nämns på flera ställen i planen och kulturen framhålls som en grundförutsättning för den – detta är mycket tydligt och bra gjort. KLYS välkomnar att regionen vid sidan av yttrandefriheten konkret framhåller vikten av konstnärlig frihet för kulturskapare. Planens skrivning om armlängds avståndsprincipen är kortfattad men föredömligt tydlig. Den går i linje med vad Myndigheten för Kulturanalys skriver i sin rapport från 2021.</p> <p>Vikten av att främja kulturell mångfald är inte särskilt synliggjord i Gotlands kulturplan, men vi välkomnar ambitionen som i korta ordalag lyfts under ”Inriktning 1” i ”Mål 3 Stärkta förutsättningar för konstnärligt skapande, hög kvalitet och professionell utveckling” om att upprätthålla kulturell mångfald i regionen: ”En mångfald av konst- och kulturuttryck stimuleras över hela Gotland.”</p> <p>Begreppet ”hög kvalitet” återkommer på flera ställen i Gotlands kulturplan, framför allt i inriktningar och mål. Det är positivt hur regionen understryker vikten av konstnärlig kvalitet, dock kan skrivningar som tydligt definierar om saken gäller <i>professionell</i> kultur eller kulturskapare i sig självt ofta räcka för att borga för kvalitet.</p>
<p>HALLAND</p>	<p>Begreppet <i>kulturens egenvärde</i> förekommer en gång i avsnittet om <i>konstnärlig frihet</i> i både strategin och kulturplanen. Det framhålls bra i respektive avsnitt (som är identiska), men begreppet kunde nog gott ha påtalats på några fler ställen i dokumenten för att betona vikten av det.</p> <p>En prioritering inom ett av Region Hallands utvecklingsområden är ”Konstnärligt skapande med yttrandefriheten som grund”. KLYS välkomnar att <i>yttrandefrihet</i> lyfts fram mycket i både strategi och plan och kopplas till kulturskapares villkor, men kanske borde regionen använda sig av begreppet <i>konstnärlig frihet</i> i större utsträckning i dessa dokument, eftersom yttrandefrihet är något annat än just konstnärlig frihet, även om dessa kan gå hand i hand i många avseenden.</p> <p>Region Halland har i sina dokument välformulerade påpekanden om vikten av konstnärlig frihet och yttrandefrihet i kulturlivet och för kulturskaparna. Det finns en stor tydlighet i både strategin och planen när det gäller armlängds avståndsprincipen, som går i linje med vad Myndigheten för Kulturanalys skriver i sin rapport från 2021 när det gäller rekommendationer om konstnärlig frihet. Region Halland formulerar det så här:</p> <p>”Det innebär att förtroendevalda utifrån sitt demokratiska uppdrag beslutar om ramar och offentliga resurser till kultur men avhåller sig från styrning som riskerar att påverka konstnärligt innehåll och kulturskapares yttrandefrihet.”</p> <p>I Hallands kulturplan finns det konstområdesövergripande skrivningar om att arbeta för att främja kulturell mångfald. Vi välkomnar att <i>Unescos mångfaldskonvention</i>⁵ nämns.</p> <p>Det är positivt hur regionen nämner begreppet <i>konstnärlig kvalitet</i> på några ställen i både strategi och plan, och att man på olika vis har ett främjandearbete för kvalitet i kulturlivet och kulturskapandet.</p>

⁵ <http://u4614432.fsdata.se/wp-content/uploads/2013/09/Unescos-konvention-om-skydd-f%C3%B6r-och-fr%C3%A4mjande-av-m%C3%A5ngfalden-av-kulturyttringar.pdf>

<p>KALMAR LÄN</p>	<p>I Region Kalmar läns kulturplan används begreppet <i>kulturens egenvärde</i>. KLYS välkomnar att egenvärdet betonas på ett tydligt vis i flera skrivningar. <i>Konstnärlig frihet</i> ges ett eget rubricerat avsnitt i planen och <i>yttrandefrihet</i> lyfts fram och kopplas till kulturskapares villkor.</p> <p>Vikten av att följa <i>principen om armlängds avstånd</i> påtalas föredömligt i Region Kalmar läns kulturplan. KLYS välkomnar regionens sakliga tydlighet om vad principen konkret handlar om. Det går i linje med vad Myndigheten för Kulturanalys skriver i sin rapport från 2021.</p> <p>Region Kalmar län betonar kulturell mångfald, dvs. tillgången till ett brett och varierat kulturutbud, genom en rad olika skrivningar i denna kulturplan. Vi välkomnar att <i>Unescos mångfaldskonvention</i> nämns.</p> <p>Ordet <i>kvalitet</i> förekommer på en rad ställen i planen, men begreppet <i>konstnärlig kvalitet</i> omnämns inte. KLYS noterar att bland avsnitten om de olika konstområdena är det endast för dans som vikten av ”hög kvalitet” framhålls. I musikavsnittet nämns också kvalitetsbegreppet.</p>
<p>KRONOBERG</p>	<p>Begreppet <i>kulturens egenvärde</i> förekommer och understryks på flera ställen i Kronobergs kulturplan. Både <i>konstnärlig frihet</i> och <i>yttrandefrihet</i> lyfts fram väl i planen och kopplas tydligt till kulturskapares villkor. Regionen redogör välformulerat för ”att yttrandefrihet och konstnärlig frihet är viktiga utgångspunkter för demokrati”.</p> <p>Region Kronoberg lät 2023 göra en extern utredning av hur <i>principen om armlängds avstånd</i> tillämpas internt i organisationen. Detta visar på en vilja att ta frågan om armlängds avstånd och det egna ansvaret och agerandet i frågan på stort allvar. Vikten av att följa principen påtalas och beskrivs föredömligt tydligt i planen, och i linje med vad Myndigheten för Kulturanalys skriver i sin rapport från 2021.</p> <p>Region Kronoberg betonar tydligt vikten av tillgången till ett brett och varierat kulturutbud genom en rad olika skrivningar i denna kulturplan. Vi välkomnar att <i>Unescos mångfaldskonvention</i> nämns.</p> <p>Ordet <i>kvalitet</i> och begreppet <i>konstnärlig kvalitet</i> nämns på en rad ställen i planen liksom i nulägesbeskrivningen.</p>
<p>SKÅNE</p>	<p>I Region Skånes kulturplan används begreppet <i>kulturens egenvärde</i>, vilket också presenteras som en av tre bärande principer som är utgångspunkterna för regionens kulturpolitik. KLYS välkomnar den kärnfulla redogörelsen i avsnittet om konstnärligt skapande, och hur både ”konstens frihet” och armlängds avståndsprincipen lyfts fram i avsnittet. Det är positivt att regionen påtalar kopplingen mellan <i>konstnärlig frihet</i> och goda villkor för kulturskapare. Särskilt värdefull är regionens skrivning: ”Även när kulturen utmanar, provocerar och kritiserar måste dess frihet alltid försvaras.”</p> <p><i>Yttrandefrihet</i> framhålls väl i Skånes kulturplan på flera ställen, inte minst i ett av regionens kulturpolitiska mål.</p> <p>Vikten av att följa <i>principen om armlängds avstånd</i> påtalas föredömligt tydligt i planen. KLYS välkomnar regionens sakliga tydlighet om vad principen konkret handlar om. Det går i linje med vad Myndigheten för Kulturanalys skriver i sin rapport från 2021.</p> <p>Det är bra hur regionen konstaterar att: ”Mångfalden i kulturutbudet och variationsrikedomen i kulturlandskapet är regionens signum.” Regionen beskriver sina kulturpolitiska mål och hävdar att man ska verka för ”att fler barn, unga och vuxna oavsett individuella och geografiska förutsättningar ska ha tillgång till ett brett och varierat utbud och en mångfald av berättelser”.</p> <p>KLYS värdesätter att regionen särskilt betonar tillgången till ett brett och varierat kulturutbud, både konkret i ett kulturpolitiskt mål, och genom en rad olika skrivningar i denna kulturplan. Dock kunde det gjorts en tydligare förklaring av begreppet <i>kulturell mångfald</i> i sig, och det kunde ha nämnts i planen om och hur Skåne på regional nivå implementerar <i>Unescos mångfaldskonvention</i>.</p>

	<p>Ett av Region Skånes kulturpolitiska mål är att ”verka för ett stärkt konst- och kulturutbud av hög kvalitet”. Ordet <i>kvalitet</i> förekommer på många ställen i planen, men begreppet <i>konstnärlig kvalitet</i>, omnämns enbart i avsnittet om scenkonst och musik.</p>
<p>TENDENSER FRÅGA 3.2</p>	<p>Ingen av regionernas kulturplaner som belyses i denna rapport utelämnar <i>principen om armlängds avstånd</i>. Formuleringarna om principen går i linje med vad Myndigheten för Kulturanalys skriver i sin rapport från 2021 när det gäller rekommendationer om konstnärlig frihet och att på regional och kommunal nivå i större utsträckning använda sig av externa sakkunniga på kulturområdet i bedömningsprocesser för vilken konst som ska få stöd.⁶ Fortfarande är det dock få regioner som påpekar att principen också bör gälla för tjänstepersoner, och inte bara för politiker. Vikten av konstnärlig sakkunskap i konstnärliga beslut betonas av vissa regioner. KLYS noterar också att regionerna över lag knappast skriver något om <i>hur</i> principen används, utan mest allmänt hålllet konstaterar att den är viktig att följa.</p> <p>Begrepp som <i>konstens egenvärde</i>, <i>konstnärlig frihet</i> och <i>ytrandefrihet</i> förekommer idag i de flesta regionala kulturplaner, ofta i egna rubricerade avsnitt och som prioriterade utvecklingsområden, samt kopplat till övergripande demokratiaspekter för regional utveckling. Skrivningar om ytrandefrihet och demokratiaspekter på kultur tenderar att ges större utrymme i planerna än förr om åren. I några planer anas en sammanblandning av innebörderna av begreppen ytrandefrihet och konstnärlig frihet.</p> <p>Viktiga aspektpolitiska frågor, som tyvärr få kulturplaner tar upp och än mindre ger svar kring, är hur regionerna avser att arbeta under planperioden för att ovillkorligen hålla fast vid kulturens egenvärde och upprätthålla konstnärlig frihet i regionalt tvärpolitiskt utvecklingsarbete med sådant som kultur och hälsa, hållbarhet i kulturlivet, implementering av Agenda 2030 och utveckling av kulturella och kreativa branscher kopplat till näringsliv och besöksnäring.</p> <p>Skrivningar om <i>konstnärlig kvalitet</i> förekommer ofta i de regionala kulturplanerna nuförtiden. Det betonas i återkommande skrivningar i vissa planer också att det är viktigt att främja kultur av just <i>hög kvalitet</i>. Kvalitetsbegreppet lyfts fram på olika vis och i varierande grad i de olika regionerna. Inom vissa konstområden (bland annat musik) påtalas kvalitetsbegreppet oftare än inom andra. Många framhåller att kvalitet är något grundläggande för det regionala kulturutvecklingsarbetet, och i vissa planer är det till och med utpekat som en formell strategisk princip för regionen. Däremot talas det sällan om <i>konstnärlig förnyelse</i> i kulturplanerna. Inte heller ordet <i>nyskapande</i> förekommer särskilt mycket, vilket det gjorde ofta förr om åren i dessa planer.</p>

⁶ Så fri är konsten - Den kulturpolitiska styrningens påverkan på den konstnärliga friheten, MYKA, Rapport 2021:1, s 17, 235-236; den tredje rekommendationspunkten

	<p>3.3 Hur beskrivs professionella kulturskapares villkor konkret i kulturplanen? Lyfts avtal och ersättningsnivåer för kulturskapare? Lyfts kulturskapares arbetsmiljö? Nämns upphovsrätten och AI? Andra konstnärliga sakfrågor?</p>
<p>GOTLAND</p>	<p>Region Gotland framhåller kulturskaparna väl, men hade i remissversionen av planen bristfälliga redogörelser för vad kulturskapares ekonomiska villkor handlar om i sak när det gäller olika sorters avtal och ersättningsnivåer. Dock har regionen kompletterat slutversionen av planen med en del skrivningar om ersättningar och avtal, samt upphovsrätt. Artificiell intelligens (AI) nämns enbart i förbigående i kulturplanens fördjupningsdel inom musikområdet, samt i regionens handlingsplan kopplat till kompetensutveckling inom KKB-sektorn.</p> <p>I kulturplanens bilaga står det allmän information om ”Lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk”. I övrigt lyfts inte upphovsrätten överhuvudtaget i några av dokumenten.</p> <p>Region Gotlands kulturplan saknar skrivningar om vikten av en god arbetsmiljö för kulturskapare.</p>
<p>HALLAND</p>	<p>Region Halland konstaterar i sin kulturplan att ”kulturskapandet har relativt svaga ekonomiska villkor”. Regionen är generellt välformulerad om kulturskapares villkor, men faktiskt främst med större penseldrag och i sak inte särskilt specificerande om olika sorters avtal och ersättningar. Däremot lyfts upphovsrätten för kulturskapare fram på ett tydligt sätt, och AI-frågan kopplad till ökad digitalisering belyses bra, om än kortfattat.</p> <p>Det finns en skrivning i kulturplanen om vikten av en trygg arbetsmiljö för kulturskapare. Det finns också ett tydligt påpekande om att kulturpolitiken ska verka mot alla former av hot och trakasserier mot kulturskapare. Frågan är bara hur regionen avser att jobba i sak för detta under planperioden?</p>
<p>KALMAR LÄN</p>	<p>Regionen är välformulerad om kulturskapares villkor, men nog kunde det finnas mer konkreta redogörelser för vad kulturskapares ekonomiska villkor handlar om i sak. Det framstår som innehållsligt obalanserat i en konstområdesövergripande kulturplan att MU-avtalet nämns, medan avtal gällande övriga konstområden inte alls påtalas i samma utsträckning.</p> <p>Region Kalmar län lyfter fram och redogör för upphovsrättslagstiftning i avsnittet ”Lagar, förordningar och ansvar inom kulturområdet”. Det saknas dock skarpa formuleringar om att värna upphovsrätt för kulturskapare i regionen. Digitalisering och upphovsrätt tas upp så här i planen: ”Digitaliseringen är en av de samhällsförändringar som påverkat villkoren för kulturskapare mest de senaste åren. Den har inneburit nya möjligheter att utveckla de konstnärliga uttrycken och nå ut med sitt skapande långt utanför länets gränser, men den digitala utvecklingen har även gett upphov till utmaningar i form av till exempel upphovsrättsliga frågor.”</p> <p>AI-frågans utmaningar på kultur- och mediaområdena lyfts fram, om än kortfattat, i Region Kalmars kulturplan.</p> <p>Kulturplanen saknar helt några skrivningar om kulturskapares arbetsmiljö.</p>
<p>KRONOBERG</p>	<p>Regionen är välformulerad om den övergripande avsikten att främja kulturskapares villkor, men det saknas mer konkreta redogörelser för vad kulturskapares ekonomiska villkor handlar om i sak. Det konstateras helt enkelt följande: ”Som offentlig organisation och uppdragsgivare ska vi agera förebildligt när det gäller upphovsrätt, avtalsrekommendationer och följa branschpraxis inom respektive konstområde.”</p> <p>Det är anmärkningsvärt att en på det stora hela så välskriven kulturplan inte ens nämner grundläggande nationella riktlinjer eller policys i kulturpolitiken, som exempelvis just MU-avtalet för bild och form-området.</p>

	<p>Region Kronobergs kulturplan saknar närmare redogörelser för upphovsrätten på kulturområdet, samt saknar skrivningar om AI-frågan.</p> <p>Regionen påtalar vikten av en god arbetsmiljö för kulturskapare, men det blir bara en generellt konstaterande mening. Dock görs ett tydligt och bra påpekande om utmaningarna med att förebygga hot och hat mot kulturskapare.</p>
SKÅNE	<p>Region Skåne framhåller i sin kulturplan att man ”verkar för att ersättningar och arvoden till professionella konstnärer och kulturskapare följs enligt branschpraxis och rådande avtal.” Det är tydligt i planen kring främjandet av kulturskapares villkor, men det saknas skrivningar om hur regionen förhåller sig till gällande kollektivavtal eller andra avtal, så som MU-avtalet.</p> <p>I flera skrivningar i planen tar regionen upp upphovsrättsliga frågor för kulturskapare och konstnärer. AI-frågan påpekas som utmanande kopplat till kulturskapare och upphovsrätt.</p> <p>Region Skånes kulturplan saknar några skrivningar om kulturskapares arbetsmiljö.</p>
TENDENSER FRÅGA 3.3	<p>Mer specifikt vad professionella kulturskapares villkor omfattar i sak belyses i olika grad i samtliga undersökta kulturplaner, och i många av planerna i särskilda avsnitt ofta med begreppet ”professionella kulturskapare” i avsnittsrubriken. KLYS nämns i en del kulturplaner kopplat till skrivningar om att följa arvodesrekommendationer m m.</p> <p>Samtliga regionala kulturförvaltningar visar på en generellt god kunskap om yrkesvillkoren inom kulturlivet. Jämfört med för bara några år sedan lyfts arvoden, avtalsfrågor och upphovsrätt fram som regel idag. Vi ser emellertid några kulturplaner som är bristfälliga och sämre än andra kring dessa frågor, medan några regioner framvisar en tydlighet och noggrannhet i sakfrågorna som är högst föredömlig.</p> <p>Just upphovsrätten tycks som ämne vara generellt svårhanterligt hos regionerna. Det påtalas i en del kulturplaner att digitaliseringen skapar utmaningar för upphovsrätten och att regionen avser att ”öka kunskapen” i saken under planperioden. Särskilda utmaningar för kulturen med utvecklingen av artificiell intelligens (AI) tas upp kortfattat i några av planerna, men det märks att AI-området inte har problematiserats och getts något utrymme att tala om i de undersökta planerna.</p> <p>Skrivningar om kulturskapares arbetsmiljö är bristfälliga eller saknas i de flesta av kulturplanerna. Dock har det under de senaste åren blivit vanligare att arbetsmiljö överhuvudtaget nämns i planerna, vilket inte var fallet förr. Några regioner påtalar särskilt utmaningarna med att förebygga hot och hat mot kulturskapare.</p>

	<p>3.4 Hur beskrivs insatser för regionens kulturella infrastruktur kopplat till professionella kulturskapare? Exempelvis sådant som konstnärsresidens och kompetensutveckling.</p>
<p>GOTLAND</p>	<p>Ordet ”kompetensutveckling” lyfts fram på flera ställen i Gotlands kulturplan. I regionens handlingsplan listas flera insatser som avses göras under planperioden för att främja kompetensutveckling specifikt för professionella kulturskapare, bland annat specifikt kopplat till kulturella och kreativa branscher.</p> <p>När det gäller att kartlägga olika konstområdets yrkesverksamma eller utbildningsbehov står det inget i Gotlands plan om detta. Regionen hävdar dock att de är på gång, men att det finns begränsade resurser att tillgå för arbetet.</p> <p>Det saknas i planen samlade skrivningar om konstnärlig residensverksamhet på Gotland inom olika konstområden. Residens nämns kort inom musiken och litteraturen, men inte inom fler konstområden.</p>
<p>HALLAND</p>	<p>Kompetensutveckling för kulturskapare påtalas i Hallands kulturplans avsnitt om internationella perspektiv, och utbildning nämns inom områdena bild och form respektive film. Men på det stora hela skrivs det inte mycket om några andra planerade insatser gällande utbildning för yrkesverksamma i kulturlivet.</p> <p>I Hallands kulturplan framhålls en regional kartläggning på kulturområdet ”för att möjliggöra mer effektivt bruk av kompetenser och resurser i Halland”.</p> <p>Region Halland lyfter fram residensverksamheter relativt mycket i sin kulturplan. Det framhålls i ett eget rubricerat avsnitt. <i>Art Inside Out</i> är ett nationellt sett unikt regionalt residensarbete som har stor betydelse.</p>
<p>KALMAR LÄN</p>	<p>Kunskaphöjande insatser och kompetensutveckling för professionella kulturskapare påtalas på flera ställen och jämförelsevis ingående i Kalmar läns kulturplan.</p> <p>I planen saknas det dock några skrivningar om kartläggning av kulturskaparna och deras förutsättningar.</p> <p>Om konstnärlig residensverksamhet står det bland annat i planen: ”I Kalmar län finns ett flertal satsningar för att stärka och möjliggöra för kulturskapare att bo och verka i länet. Kulturinkubatorer såsom Kreativa Öland och Talentcoach, residensverksamhet inom flertal olika kulturyttringar och stipendier.”</p>
<p>KRONOBERG</p>	<p>Kompetensutveckling för professionella kulturskapare i Region Kronoberg påtalas i nulägesbeskrivningen och i kulturplanen. Men på det stora hela är det tunt i ämnet i denna plan.</p> <p>I Kronobergs kulturplan saknas det skrivningar om kartläggning av kulturskaparna och deras förutsättningar.</p> <p>I nulägesbeskrivningen lyfts konstnärliga residensverksamheter fram relativt mycket, men Region Kronoberg presenterar inte några utvecklingsförslag för residens för planperioden.</p>
<p>SKÅNE</p>	<p>En av Region Skånes avsiktspunkter för planperioden under rubriken <i>Konstnärligt skapande</i> är ”att främja erfarenhetsutbyte och kunskapsutveckling för verksamma konstnärer”.</p> <p>Kompetensutveckling för kulturskapare inom ordområdet påtalas i avsnittet om litteratur och serier. Det tycks dock helt saknas några skrivningar för de övriga konstområdena om hur regionen vill arbeta med utbildande insatser för professionella kulturskapare.</p> <p>I Skånes kulturplan saknar vi också skrivningar om kartläggning av kulturskaparna och deras förutsättningar.</p> <p>Region Skåne sätter ljuset på konstnärliga residens främst gällande områdena scenkonst och musik. I övrigt hävdas i planen att: ”Tillgång till fysisk infrastruktur i form av [...] residensplatser samt kluster och</p>

	innovationsmiljöer är en viktig förutsättning för bredd i det konstnärliga skapandet.” Det saknas residensutveckling i de avsiktspunkter som presenteras i en lista i kulturplanen.
TENDENSER FRÅGA 3.4	<p>Även om Gotland, Kalmar län och Skåne sticker ut positivt i saken skrivs det på det stora hela ganska sparsmakat i regionernas kulturplaner om kompetensutveckling för professionella kulturskapare samt konstnärlig residensverksamhet. Det går att utläsa en viss tendens i att ämnet residens främst framhålls inom vissa konstområden, medan det är mindre framhållet inom andra. Det saknas i de flesta planerna några konstområdesövergripande skrivningar om att utveckla konstnärliga residens.</p> <p>I sina kulturplaner skriver regionerna aningen mer än förr om satsningar på kompetenshöjande insatser för professionella kulturskapare, men fortfarande är det vissa regioner som knappt ens nämner något om detta ämne i sin plan. Det saknas över lag egna avsnitt i kulturplanerna om kompetensutvecklingsfrågor, och skrivningarna förekommer sporadiskt i olika andra avsnitt i planerna utan något fokuserat grepp i sak.</p> <p>När det gäller att kartlägga olika konstområdets yrkesverksamma eller fortbildningsbehov är det faktiskt enbart Region Halland som skriver något om saken i sin plan. Övriga regioner nämner det inte alls. Gotland har informerat KLYS om att de avser att arbeta med kartläggningar när resurser ges.</p>

	3.6 Vad skrivs i kulturplanen om <i>kulturella och kreativa branscher</i> (KKB)?
GOTLAND	<p>Region Gotland understryker i ämnesspecifika avsnitt i sin kulturplan hur viktiga de kulturella och kreativa branscherna (KKB) är för både kulturlivet, kulturskaparna och samhällsutvecklingen. Parallellt med kulturplanen tog Region Gotland fram en särskild handlingsplan specifikt för KKB-området, vilken var ute på en separat remissrunda som inte kom till KLYS kännedom. Detta faktum har gjort det svårt för KLYS att konkret kommentera regionens insatser inom KKB kopplat till kulturplanen, och i denna rapport.</p> <p>Regionens referensgrupp för kulturskapare har enligt uppgift engagerats i framtagandet av KKB-handlingsplanen. KLYS kommer att få anledning att återkomma längre fram om denna plans implementering.</p>
HALLAND	<p>Region Halland betonar i sin kulturplan och -strategi hur viktiga de kulturella och kreativa branscherna (KKB) är för både kulturlivet, kulturskaparna och samhällsutvecklingen, samt för att utveckla samverkan mellan olika politikområden i regionen.</p> <p>I Hallands kulturplans strategiska utvecklingsområde ”Kultur som samhällskraft” framhålls som en av de prioriterade insatserna en stärkt samverkan för kulturella och kreativa branscher i Halland. Samarbetet mellan kultur och näringsliv i Halland ska utvecklas ytterligare kring både företagsfrämjande och exportfrämjande insatser utifrån Sveriges <i>Strategi för företag i kulturella och kreativa branscher</i>. Insatsen ska förstärkas genom samarbete inom Regionsamverkan Sydsverige.</p>
KALMAR LÄN	<p>Regionen lyfter i sin kulturplan fram sina starka besöksnäringar och sektorsöverskridande samarbeten som goda grunder för att utveckla kulturella och kreativa branscher (KKB) i Kalmar län. Kulturplanen ger stort utrymme åt KKB i ett eget avsnitt och betonar värdet av verksamheten vid kulturinkubatorn Capellagården på Öland. I planen listas några övergripande ambitioner inom KKB-utvecklingen i regionen för planperioden:</p>

	<p>1 Region Kalmar län ska arbeta utifrån regionens aktuella handlingsplan för utveckling av de kulturella och kreativa branscherna.</p> <p>2 Region Kalmar län vill utveckla en hållbar och långsiktig inkubatorverksamhet för de kulturella och kreativa branscherna i länet.</p> <p>3 Region Kalmar län ska arbeta regionalt, interregionalt och nationellt för att fortsätta utveckla kulturella och kreativa branscher i länet.</p> <p>4 Region Kalmar län vill föra dialog med utbildningsaktörer och forskning för att främja regional tillväxt och utvecklingen för de kulturella och kreativa branscherna.</p>
KRONOBERG	<p>Region Kronoberg understryker i sin kulturplan hur viktiga de kulturella och kreativa branscherna (KKB) är i länet: KKB pekats ut som ”särskilt utmärkande för Kronoberg och breddar det lokala och regionala näringslivet”. Regionen planerar under planperioden för konkreta interregionala utvecklingsinsatser för kulturella och kreativa branscher inom ramen för Regionsamverkan Sydsverige.</p> <p>Med utgångspunkt i konstnärlig frihet och kulturens egenvärde vill regionen samverka kring näringslivsfrämjande insatser för de kulturella och kreativa branscherna i Kronoberg och Sydsverige för att stärka och synliggöra professionella kulturskapares företagande. Region Kronoberg avser även att göra en satsning på att vara en regional hubb för S-P-O-K (samtida produktion och konsumtion) som syftar till att stärka samverkan mellan konstnärligt skapande och tillverkningsindustrin.</p>
SKÅNE	<p>Region Skåne lyfter i ett eget avsnitt i sin kulturplan tydligt fram vikten av att under planperioden utveckla kulturella och kreativa branscher (KKB). Kulturskapare/konstnärer påtalas som centrala inom området. I planen framhålls konkret olika delar av den kulturella infrastrukturen och hur KKB-utvecklingen är avhängig av en kreativ produktionsmiljö i kultursektorn.</p> <p>Regionen pekar i planen ut tre områden där nya strukturer behöver byggas upp, liksom de existerande behöver förbättras, för att stärka kulturella och kreativa branscher:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Entreprenörskap och omställning samt digitalisering och immateriella rättigheter</i> • <i>Arbets- och produktionsplatser för de kulturella och kreativa branscherna</i> • <i>Finansiellt stöd</i>
TENDENSER FRÅGA 3.5	<p>Det är tydligt att regeringens strategi för att utveckla kulturella och kreativa branscher (KKB) har fått genomslag regionalt runt om i landet och att regionerna har börjat arbeta konkret med att utveckla sektorn. Samtliga fem undersökta kulturplaner skriver utförligt och omfattande om KKB. I flera av planerna lyfts KKB fram som särskild prioritering eller strategiskt utvecklingsområde.</p> <p>Undersökningen i denna tendensrapport, liksom några av de senaste årens, visar på en fortsatt tydlig tendens att den regionala kulturpolitiken av idag har ett generellt större fokus på KKB och sektors- eller politikområdesövergripande strategier och samarbeten.</p> <p>De regionala kulturförvaltningarna framvisar en ökad kompetens i hur KKB beskrivs kopplat till konstområden och kulturskapare. Dock finns det fortfarande bitvis brister hos vissa regioner i att jämkna de konstnärliga perspektiven på kultur med kommersiella aspekter. Det blir uppenbart att kulturplanernas skrivningar i saken visar tecken på svårigheter för regioner (och kommuner) att navigera rätt mellan näringspolitik och kulturpolitik, som ju i grunden har två väldigt olika syften.</p>

4 Sammanfattning

	<h3>4.1 I vilken utsträckning har regionen tagit till sig av KLYS remissyttrande?⁷</h3>
<p>GOTLAND</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Har förtydligat en del begrepp och skrivningar utifrån KLYS förslag, exempelvis ”professionella kulturskapare”. • Har gjort förtydliganden i texterna för filmområdet och scenkonstområdet i fördjupningsbilagan. • Har fört in aktiviteter i handlingsplanen under mål 9, som är riktad mot kulturella och kreativa branscher. Detta för att den separata handlingsplanen för KKB inte var färdig än och för att regionen ville säkerställa att det löpande arbetet mot detta mål inte fördröjs. • Som en extra tydlighet skrev regionen i planen in en aktivitet riktad mot ökad hållbarhet för fria professionella kulturskapare. Egentligen har man haft ett intensivt arbete kring detta under föregående kulturplansperiod, men efter KLYS remissvar insåg regionen att den kanske kan behöva synliggöra sitt fortsatta arbete med dessa frågor. Vill därigenom säkerställa att regionala institutioner och Region Gotland fortsätter att arvoda professionella kulturskapare enligt avtal och branschrekommendationer, och verkar för ökad kunskap om upphovsrätt och införandet av nya produktionsstöd för samtliga konst- och kulturområden samt stipendier för fria professionella kulturskapare. Dessa frågor har man jobbat intensivt med under pågående planperiod (2021-2024). Man har bland annat infört regler kring arvodering, och det är nu ett krav att följa branschorganisationernas rekommendationer för de regionala kulturinstitutionerna, vilket regleras i de årliga överenskommelserna med dessa. Sedan tre år tillbaka följer regionen upp samtliga regionala kulturinstitutioner kring dessas inkludering av fria professionella aktörer och vilka resurser som ställs till dessas förfogande. Det har bland annat lett till skrivningar i två av målen i nya kulturplanen: De fria aktörernas representation i det institutionella utbudet och medskapande/inkluderande av fria professionella kulturskapare i fler processer. Även i det nya stödsystemet har arvoderingsfrågan slagit igenom, till exempel genom möjlighet att prioritera projekt, arrangemang och verksamheter som följer arvodesrekommendationerna. • När det gäller att kartlägga olika konstområdets behov hävdar regionen att de håller på med detta, men att det finns begränsade resurser. Prioriteringar gör att man får ta en sak i taget. • Regionen har de senaste tre åren genomfört en konstöversyn, en bidragsöversyn och en dansöversyn. Konstöversynen ledde till skapandet av den regionala institutionen Konst och form på Gotland, som ska arbeta för fria professionella kulturskaparna inom områdena bild, form, design, slöjd och gestaltad livsmiljö. Bidragsöversynen landade i att regionen tillskapade två nya stöd för just fria professionella aktörer (produktionsstöd och stipendier) och ett projektstöd som också är öppet för dessa aktörer. Arbetet fortgår med att tillskapa större ekonomiska resurser för att kunna utlysa fler stöd för alla konstarter. Regionen arbetar också vidare med dansöversynens rekommendationer, med ambitionen att stärka strukturerna för de fria professionella kulturskaparna inom dans, och förhoppningsvis också cirkus.
<p>HALLAND</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Har kompletterat i skrivningen om armlängds avstånd och lagt till ”konstnärligt innehåll” efter KLYS uppmaning på följande vis: ”Det innebär att förtroendevalda utifrån sitt demokratiska uppdrag beslutar om ramar och offentliga resurser till kultur men avhåller sig från styrning som riskerar att påverka konstnärligt innehåll och kulturskapares yttrandefrihet.” [Fetstil är här gjord av KLYS.] • Har lagt till skrivningar om kulturell mångfald och Unescos mångfaldskonvention. • Har lagt till text om AI, digitalisering och upphovsrätt samt tillägg kring kulturella och kreativa branscher med en ny insats. • I vissa fall har remissinstanser haft olika synpunkter, då har en synpunkt beaktats framför en annan. Exempelvis gällande valet mellan ”Yrkesverksam kulturskapare” eller ”Professionell konstnär” där Region Halland föreslås använda samma uttryck som KLYS. • Frågan kring arvodesrekommendationer: Vissa vill ha ett tydligt ställningstagande att arvodesrekommendationer ”ska” tillämpas medan Region Halland bedömer att den svenska modellen innebär en förhandling mellan arbetsgivare och arbetstagare. Däremot bör det framhållas att yrkesverksamma kulturskapare ska få skälig ersättning.

⁷ Är ej fastlagt att alla exempel nedan på förändringar i kulturplanerna *endast* skulle bero på just KLYS remissynpunkter. Flera remissinstanser kan ha påpekat liknande eller samma saker.

KALMAR LÄN	<p>Region Kalmar län har inte gjort mer än några få justeringar utifrån KLYS remissvar. Man har renodlat begrepps användning för kulturskapare och bytt ut ordet ”utövare” mot andra begrepp. Regionen vill tacka för KLYS remissvar som i hög grad har beaktats, och gör medskicket till KLYS att ”även om yttrandet inte medförde några större justeringar i kulturplanen så har yttrandet bidragit till en större helhetsbild av kulturlivet.”</p>
KRONOBERG	<p>Regionen Kronoberg har stärkt upp en del skrivningar som rör professionella kulturskapare (och ersättningar till dem). Framför allt har man lyft in sådana skrivningar även i kulturplanedelen, så att de blev mer synliga där. I remissversionen fanns dessa skrivningar bara i regionens så kallade nulägesbeskrivning.</p>
SKÅNE	<p>Region Skåne tackar KLYS för många andra värdefulla remissynpunkter och -förslag som man kommer att beakta i sin verksamhetsplanering de kommande fyra åren.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Regionen har justerat användningen av begreppet ”kulturskapare” i planen. Man har i planen nu konsekvent ändrat till ”professionella konstnärer och kulturskapare”, utom på litteraturområdet där författare vill kallas författare. • Det är nu mer konsekvent skrivet i planen om konstnärlig kvalitet inom samtliga konstområden. Region Skånes kommentar: <i>”Vi har använt oss av delvis andra formulering inom området Konstnärligt skapande, till exempel: Genom att stärka professionella konstnärers och kulturskapares villkor skapas förutsättningar för konstnärlig frihet och kvalitet.”</i> • Justering i avsnittet om avtal och arvodesrekommendationer: Regionen har ändrat sin skrivning i planen till: <i>”Region Skåne verkar för att ersättningar och arvoden till professionella konstnärer och kulturskapare följs enligt branschpraxis och rådande avtal.”</i> • Har tagit bort text om att regionen ska stimulera kulturskapare till att arbeta med digitala lösningar. Omformulerat: <i>”För att säkerställa en bredd i genrer, format och uttryck och en beredskap för att ge plats åt nya former och uttryck behöver möjligheter till konstnärlig fördjupning och utveckling finnas såväl inom som utanför institutionerna. Fler kulturaktörer ska stimuleras att utforska hur de innovativt kan arbeta med nya gestaltningar och berättarformer. Den digitala utvecklingen ger möjligheter till förnyelse inom konstnärligt skapande och kreativa designprocesser och möjlighet till interaktivitet med och mellan målgrupper.”</i>
TENDENSER FRÅGA 4.1	<p>KLYS noterar att regionerna nuförtiden generellt sett är mer öppna för att ge tydlig återkoppling kring hur KLYS remissvar har hanterats i sak. Vissa regioner har visserligen inte kunnat kommentera så mycket av hur KLYS-svaren har påverkat deras justeringar, men några av de regioner som har återkopplat har varit mycket utförliga i att beskriva och motivera hur KLYS förslag till korrigeringar och kompletteringar har påverkat skrivningar i kulturplanerna. Vi har också lagt märke till att KLYS konkret nämns vid namn i fler kulturplaner, och att sådant som KLYS framtagna arvodesrekommendationer påtalas i högre grad än förr.</p> <p>Värt att notera utifrån vissa regioners återkopplingar och kommenterar till KLYS är också att de idag allt kortare och mer strategiska kulturplanerna uppenbarligen inte ger utrymme i sak för en hel del viktig och kulturpolitiskt relevant information när det gäller bland annat kulturskapares villkor och kulturell infrastruktur.</p>

	<h2>4.2 KLYS sammanfattande kommentarer om kulturplanerna</h2>
GOTLAND	<p>KLYS ser högst positivt på att Region Gotland i sin kulturplan för perioden 2025-2028 utvecklar sig väl kring professionella kulturskapares villkor och betonar vikten av att under planperioden stärka förutsättningarna för konstnärligt skapande. Dock framstår de goda ambitionerna, med flera regionala inriktningar och ett förhållandevis stort antal mål, sammantaget som visionära och svårgreppbara när det gäller att kunna genomföra allt under planperioden. Frågor väcks om hur resursfördelningen kommer att balanseras mellan olika konstområden. Det bör också påpekas att kulturplanens struktur med två olika dokument, samt en samtidigt lanserad flerårig handlingsplan, försvårar för läsaren att orientera sig i sakfrågorna. Vi frågar oss om inte en handlingsplan helst borde tas fram årligen, inom ramen för den fleråriga övergripande kulturplanen, just för att regionens kulturpolitik ska kunna förhålla sig till aktualiteter, årsbudgetar och en ständigt förändrad omvärld.</p> <p>Det är föredömligt hur armlängds avståndsprincipen, konstnärlig frihet och yttrandefrihet framhålls väl av Region Gotland. Anmärkningsvärt är emellertid att skrivningar saknas i själva kulturplanen om hur regionen hanterar kulturskapares upphovsrättsliga frågor. Dock lyfts upphovsrätt både i bilagan till planen och i handlingsplanen.</p> <p>KLYS värdesätter regionens dialogarbete som inbegriper ett kulturskaparråd. Det kunde dock ha formulerats tydligare i planen i vilken grad yrkesverksamma kulturskapare i regionen ska kunna ha insyn i löpande uppföljningsarbete när det gäller handlingsplanen och implementeringen av de planerade insatserna.</p>
HALLAND	<p>KLYS ser övergripande mycket positivt på Region Hallands kulturstrategi för perioden 2025-2032 och kulturplan för 2025-2028. Det är drivet och kompetent skrivet men vi har en del invändningar. Det finns en generell kulturpolitisk skärpa och goda konstnärspolitiska ambitioner i dokumenten. Dock hade det varit önskvärt med mer tydlighet när det gäller kulturplanens inriktning, dvs. mål och syfte över lag. Strategidokumentet är utmärkt formulerat, medan kulturplanens struktur och funktion blir något diffusa i sak. Vissa textavsnitt är allmänt hållna. En del utvecklingsförslag blir allt för svepande och svårgripbara. KLYS vill trots allt betona att vi sätter ett stort värde på att Region Halland lyfter fram vikten av att främja professionella kulturskapares villkor på många ställen, och relativt utförligt går igenom de olika konstområdenas verksamheter; deras regionala funktioner, förutsättningar och utvecklingsmöjligheter. Det är föredömligt hur armlängds avståndsprincipen, konstnärlig frihet och yttrandefrihet framhålls väl i dokumenten.</p>
KALMAR LÄN	<p>KLYS ser positivt på Region Kalmar läns kulturplan för perioden 2025-2028. Regionen lyfter föredömligt fram konstnärspolitiken som en viktig del av den övergripande kulturpolitiken, och framhäver de professionella kulturskaparnas villkor tydligt i planen. Det är ett pedagogiskt upplagt och välskrivet dokument, som dock bitvis framstår som onödigt ”pratigt” kring kulturämnet i stort. När det gäller kulturskaparnas villkor efterlyser KLYS trots allt mer konkretion kring hur regionen avser arbeta under planperioden i sak. Det borde i planen också ha redogjorts tydligare för hur instrumentella perspektiv i kulturpolitiken ska hanteras för att inte konstnärliga värden ska överskuggas i olika regionala måluppfyllelser.</p> <p>Det är välskrivet i planen om armlängds avståndsprincipen mellan politiken och kulturlivets sakkunniga. Det är också bra med en tydlighet om utveckling av kulturella och kreativa branscher, även om kulturskapare borde ha betonats ännu mer i det. KLYS hade gärna sett att en del konstnärspolitiska sakfrågor hade utvecklats mer i Region Kalmars kulturplan; bland annat avtalsfrågor för yrkesverksamma kulturskapare och regionens arbete för att värna upphovsrätten för kulturskapare.</p>
KRONOBERG	<p>KLYS ser positivt på Region Kronobergs reviderade kulturplan för perioden 2025-2028, som föredömligt framhäver konstnärspolitiska perspektiv i den övergripande kulturpolitiken. Vikten av att stärka de professionella kulturskaparnas villkor påtalas tydligt i planen, dock saknar vi konkretion och mer förankring i sak i den regionala verkligheten. Visserligen är det ett pedagogiskt upplagt och välskrivet dokument, men det är anmärkningsvärt att så kulturpolitiskt elementärt viktiga saker som MU-avtalet saknas i planen, och att upphovsrätt endast nämns kortfattat i förbigående.</p>

	<p>Konstnärlig frihet och yttrandefrihet betonas väl av Region Kronoberg, och det är utförligt skrivet om armlängds avståndsprincipen mellan politiken och kulturlivets sakkunniga. Det är också bra med en sådan tydlighet om betydelsen av kulturella och kreativa branscher i regionen. Sammanfattningsvis är Kronobergs kulturplans visioner och ambitioner inspirerande och uppmuntrande, men som så ofta i kulturplaner drar sig dokumentets författare för konkreta förslag. Det borde fler regioner våga sig på, i stället för att bara hålla sig deskriptivt till sakernas tillstånd. Regionens förra kulturplan gav en bättre överblick över den regionala kulturpolitiken med mer siffror rörande ekonomi och statistik.</p>
<p>SKÅNE</p>	<p>KLYS ser övergripande positivt på Region Skånes kulturplan för perioden 2025-2028. Regionen visar på en god konstnärspolitisk ambition och kompetens, och framhåller de professionella kulturskaparnas villkor relativt tydligt. Det här är ett välskrivet dokument som dock bitvis blir allt för svepande och visionärt för att vara en regelrätt plan. Särskilt välkommet är hur kulturens egenvärde, kulturen kopplad till demokrati och yttrandefrihet samt konstnärlig frihet framhålls. KLYS ser emellertid också vissa risker för värnandet av kulturskaparnas villkor i och med regionens uttalade tvärpolitiska utvecklingsfokus, där instrumentella perspektiv kan komma att överskugga konstnärliga värden.</p> <p>Det är tydligt skrivet i planen om armlängds avståndsprincipen mellan politiken och kulturlivets sakkunniga. Det är också bra hur kulturskaparnas roll betonas i avsnittet om kulturella och kreativa branscher. KLYS hade dock gärna sett att en del konstnärspolitiska sakfrågor hade utvecklats mer i denna kulturplan; bland annat om avtalsfrågor för yrkesverksamma kulturskapare och regionens arbete för att värna upphovsrätten för kulturskapare.</p>
<p>SAMMANFATTANDE TENDENSER</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● KORTARE OCH MER STRATEGISKA KULTURPLANER <p>Tendensen med kortare och mer strategiskt inriktade regionala kulturplaner, som vi sett de senaste åren, fortsätter. Det är tydligt att mallen för dessa planer har satt sig och att likriktningen därmed är större, även om vi ser att vissa regioner sticker ut formmässigt och i uttrycket av innehåll. Trenden är att regionerna i sina fleråriga kulturplaners sakinhåll frångår det konkreta och hemfaller åt ett generellt mer visionärt och svepande tonfall i planerna. Detta till trots finns det en föredömlig skärpa i flera regioners skrivningar om kulturbegrepp, policys och kulturpolitiska strukturer. Förhållandet mellan kulturplanen och övriga regionala styrdokument beskrivs nu som regel mycket tydligt och överskådligt.</p> <p>Grundstrukturerna för innehållet utgår från de nationella kulturpolitiska målen; självständighetsmålet, delaktighetsmålet och samhällsmålet. Begreppet ”kulturell infrastruktur” förekommer ofta ordagrant i planerna nuförtiden och kulturskaparna nämns i mycket högre grad än förr i olika avsnitt lite varstans i planerna. I kulturplanernas förord och introduktioner påtalas mer än förr att kulturskaparna har en viktig roll i regionens kulturliv.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● MER KONSTNÄRSPOLITISKA PERSPEKTIV I PLANERNA <p>Liksom många av de senaste årens undersökta kulturplaner uppvisar årets planer ett generellt större konstnärspolitiskt fokus än för bara några år sedan. Kulturförvaltningarna framvisar en god kompetens i frågor kring bland annat konstens egenvärde, konstnärlig frihet och armlängds avståndsprincipen. Yttrandefrihet och demokratiaspekter på kultur framhålls mera. Främjande av de professionella kulturskaparnas villkor lyfts fram separat i planerna i högre grad och även mer konkret kopplat till den regionala kulturutvecklingen och kulturella och kreativa branscher. Det sistnämnda får väsentligt större textutrymme än förr. Några planer sticker ut i det att de i stort sett saknar skrivningar om vikten av efterlevnad av bland annat <i>kollektivavtal</i> och <i>upphovsrätt</i> för kulturskapare.</p> <p>Det ska noteras att i flera kulturplaner påpekas det ganska svävande att regionen behöver stärka kunskapen kring vissa sakfrågor, ofta gäller detta upphovsrätten kopplat till digitaliseringsfrågor. Det vore intressant att få veta mer om hur denna kunskapsinhämtning om upphovsrätt planeras att ske inom regionerna. Kunskapsbrist på området är uppenbart ett omfattande problem, både regionalt och kommunalt, och där skulle kulturskapsorganisationer och berörda myndigheter kunna få resurser för att informera och ge råd.</p>

- **SKIFTANDE DIALOGARBETE BAKOM PLANERNA**

Det finns en positiv tendens i att regionerna nu skriver mer än förr om processen med att ta fram kulturplanen, och att de tycks vara mer transparenta om hur dialogarbetet gått till och hur uppföljningsarbetet ska göras. Fortfarande saknar dock drygt hälften av regionerna inom samverkansmodellen formaliserade konstområdesövergripande samråd med professionella kulturskapare. Några regioner, bland annat Skåne, har lagt ner sina tidigare sådana samrådsförfaranden. Det råder en olycklig obalans mellan regionerna i landet när det gäller hur dialogarbetet med det professionella kulturlivet går till och följs upp. Detta bör på ett övergripande vis nationellt ses över och åtgärdas, eftersom det i grunden är en viktig demokratifråga i sig. Att armlängds avståndsprincipen nu påtalas och understryks som regel i de regionala kulturplanerna är otroligt viktigt och bra, men får delvis en falsk klang i ljuset av bristerna i hanteringen av dialogprocesserna.

Somliga regioner är noga med att påpeka att den fleråriga kulturplanen är övergripande och kortfattad för att verksamhetskonkretion ska formuleras i årliga verksamhets- eller aktivitetsplaner. KLYS ser en risk för utvecklingen mot mer strömlinjeformade strategiska kulturplaner kan medföra att kulturorganisationer såväl på nationell nivå som regionala aktörer kan få mindre insyn i och möjlighet till påverkan av det regionalpolitiska kulturutvecklingsarbetet. När fleråriga kulturplaner blir mindre konkret kopplade till kulturlivets verksamhetsutveckling är risken att processen med att ta fram årliga planeringsdokument/verksamhetsplaner blir förvaltningsintern och resultatet en skrivbordsprodukt som varken remitteras eller ges insyn i. För att den demokratiska processen inom kultursamverkansmodellen ska fungera tillfredsställande är det av yttersta vikt att detta förfarande ses över i sin helhet och gärna i dialog även med i sak relevanta parter i kultursektorn som står utanför det så kallade samverkansrådet inom modellen; bland annat KLYS och Ideell Kulturallians.

- **MER OM YTTRANDEFRIHET I PLANERNA**

Begrepp som *konstens egenvärde*, *konstnärlig frihet* och *yttrandefrihet* förekommer idag i de flesta regionala kulturplaner, ofta i egna rubricerade avsnitt och som prioriterade utvecklingsområden, samt kopplat till övergripande demokratiaspekter för regional utveckling. Skrivningar om yttrandefrihet och demokratiaspekter på kultur tenderar att ges större utrymme i planerna än förr om åren. I några planer anas en sammanblandning av begreppen yttrandefrihet och konstnärlig frihet. *Armlängds avståndsprincipen* lyfts fram tydligt i alla kulturplanerna. Det är dock relativt allmänt hålet med konstateranden om att principen är viktig i sig. KLYS fortsätter att efterlysa tydligare beskrivningar av *hur* principen om armlängds avstånd tillämpas i praktiken i regionerna både avseende politiker och tjänstepersoner i förhållande till kulturskapandet och konstens innehåll.

- **MER OM KULTURELLA OCH KREATIVA BRANSCHER I PLANERNA**

Det är tydligt att den statliga strategin för att utveckla kulturella och kreativa branscher (KKB) har fått genomslag regionalt runt om i landet och att regionerna har börjat arbeta konkret med att utveckla sektorn. Samtliga fem undersökta kulturplaner skriver utförligt och omfattande om KKB. I flera av planerna lyfts KKB fram som särskild prioritering eller strategiskt utvecklingsområde. Det finns detta år, liksom de senaste två åren, en fortsatt tydlig tendens att den regionala kulturpolitiken av idag har ett generellt större fokus på KKB och sektors-/politikområdesövergripande strategier och samarbeten. De regionala kulturförvaltningarna framvisar en ökad kompetens i hur KKB beskrivs kopplat till konstområden och kulturskapare. Dock finns det fortfarande bitvis brister hos vissa regioner i att jämföra de konstnärliga perspektiven på kultur med kommersiella aspekter. Det finns fortfarande flera tecken på svårigheter för regioner (och kommuner) kring att navigera rätt mellan näringspolitik och kulturpolitik, som ju i grunden har två väldigt olika syften.

KLYS – EN SAMLAD RÖST FÖR SVERIGES KULTURSKAPARE

Författarförbundet, Dramatikerförbundet, Svenska Journalistförbundet, Läromedelsförfattarna, Konstnärernas Riksorganisation, Svenska Tecknare, Svenska Fotografers Förbund, Föreningen Svenska Tonsättare, SKAP, Svenska Musikerförbundet, Symf, Fackförbundet Scen & Film, Sveriges Scenkonstregissörer, Oberoende Filmars Förbund, Unionen, fackklubben vid SR, SVT och UR